

Financiering van boerderijeducatie uit publieke middelen

Mogelijkheden voor decentrale overheden

Paul Terwan
november 2009

Paul Terwan
onderzoek & advies

1 Doel van deze handreiking

Het aantal initiatieven rond boerderijeducatie – het laten kennismaken van leerlingen uit het lager en eventueel middelbaar onderwijs met de landbouw – groeit. Het aanbod aan educatieactiviteiten wordt professioneler en de organisatie van vraag en aanbod wordt steeds beter georganiseerd. Bij die groei en professionalisering hoort ook een professionele betaling van de inspanningen van educatiebedrijven. Als daarbij overheidsgeld in het geding is, wordt er altijd kritisch gekeken of er sprake is van staatssteun en zo ja, of deze steun al dan niet geoorloofd is. Overheden die willen investeren in boerderijeducatie zijn daarom soms huiverig om hiervoor een financieringsregeling in het leven te roepen. Om die huiver weg te nemen, heeft de Taskforce Multifunctionele Landbouw een aantal aspecten van betaling voor boerderijeducatie tegen het licht gehouden. Directe aanleiding daarvoor was een amendement van Provinciale Staten van Noord-Holland van november 2008 waarbij geld werd uitgetrokken voor 300 extra schoolklasbezoeken, met als uiteindelijke doel om boerderijeducatie duurzaam op te nemen in lesprogramma's van basisscholen. Daarbij speelde ook de vraag langs welke weg Provinciale middelen op een juridisch verantwoorde manier als basis kon dienen voor financiering van Boerderijeducatie. Een uitvoerings-/subsidieregeling behoorde tot de mogelijkheden die in dat kader zijn onderzocht. Afhankelijk van de verdere uitwerking en uitvoering van het Provinciale amendement zal Noord-Holland nog besluiten op welke wijze zij kan bijdragen aan de financiering van de genoemde 300 klassen en een aanzet voor duurzame financiering op de langere termijn.

De bevindingen vanuit de verkenning met Provincie Noord-Holland zijn vertaald in een handreiking over overheidsbetaling voor boerderijeducatie, met name bedoeld voor decentrale overheden. Op basis van de beschikbare kennis en ervaring formuleren we suggesties hoe overheden – of andere partijen die met overheidsgeld werken – kunnen handelen als zij een meer structurele stimuleringsregeling willen treffen.

2 Boerderijeducatie: een groeiemarkt

Boerderijeducatie neemt de laatste tijd sterk in betekenis toe. Het besef groeit dat het zinvol is dat kinderen leren waar hun voedsel vandaan komt, wat een verantwoord omgang met dieren is en hoe voedselproductie zich verhoudt tot de natuurlijke omgeving waarin die plaatsvindt. Anno 2007 waren ca 500 agrarische bedrijven actief met educatie en was er sprake van een 'omzet' van € 1,5 mln. Hiervan zijn 150 professionele educatieboerderijen zijn en 350 enigszins gespecialiseerde educatiebedrijven. De omzet per bedrijf varieert van € 1.500,- tot 6.000,- per jaar. Daarnaast zijn er ca 8.000 bedrijven die incidenteel een groep uit de buurt ontvangen; zij worden niet gerekend tot de educatiebedrijven, c.q. de landbouwbedrijven met educatie als serieuze neventak. De potentiële omzet wordt geschat op minimaal het dubbele van de huidige omzet.

Het aantal organisaties dat zich met boerderijeducatie bezighoudt en het aantal projecten om deze vorm van educatie te stimuleren, neemt eveneens toe. Landelijk zijn er inmiddels bijvoorbeeld de *Stichting Educatief Platteland!*, die een *Nieuwsbrief Educatief Platteland* uitbrengt en in 2007 een kwaliteitssysteem heeft ontwikkeld (2007/2009), en het *Platform Boerderijeducatie*, waarin LTO / Vrienden van het Platteland, Nederland Bloeit (een ondernemersinitiatief) en Stichting Educatief Platteland! deelnemen. Het platform heeft het project *Met de Klas de Boer op* onder zijn hoede, waarbij ruim 100 educatiebedrijven zijn

aangesloten. Daarnaast zijn er provinciale en regionale initiatieven, zoals het Brabantse project *Klasseboeren*, het project *Boerderijeducatie Friesland*, de stichting *BoerenNatuurEducatieFriesland* en het project *Boerderijeducatie-Amsterdam*.

Doel van veel projecten is met name:

- om boerderijeducatie bekend en gemakkelijk toegankelijk te maken voor scholen;
- om vraag en aanbod bijeen te brengen;
- om de betrokken agrariërs professioneel te begeleiden (bijv. waar het gaat om lesmateriaal) en te betalen.

Streven hierbij is om bij dit alles wel een zekere marktwerking te behouden of te realiseren. Onderdeel daarvan is een marktconforme betaling aan agrariërs. Scholen daarentegen hebben doorgaans beperkt budget (ze moeten ook de vervoerskosten betalen), zetten boerderijeducatie vaak af tegen (kosteloos aangeboden) natuur- en milieueducatie (NME) en beschouwen boerderijeducatie nog lang niet altijd als educatieve prioriteit.

Veel projecten zijn tot dusverre incidenteel en tijdelijk, maar er gaan stemmen op om de organisatie en betaling van boerderijeducatie meer structureel te

regelen. Dat past ook uitstekend in de hervorming van het Europese landbouwbeleid (zie verderop). Zodra overheden echter (rechtstreeks of via een intermediaire partij, zoals de scholen zelf) gaan betalen aan landbouwbedrijven, wordt al snel kritisch over de schouder gekeken of wordt voldaan aan de regels voor staatssteun en/of voor overheidsaanbestedingen.

3 Over welke vergoedingen hebben we het?

We beperken ons hier tot de vergoedingen aan agrariërs. Buiten beschouwing blijven dus eventuele vergoedingen aan scholen of busmaatschappijen (voor het transport). Bij vergoedingen aan agrariërs kunnen de volgende posten aan de orde zijn:

1. Financiering van de tijd die de agrariër besteedt, zowel aan het bezoek zelf als aan de voorbereiding daarvan.
2. Financiering van zaken die bijdragen aan de professionalisering van de boerderijbezoeken, zoals:
 - a. scholing van de betrokken agrariërs op het gebied van educatieve vaardigheden en 'gastheerschap';
 - b. afstemming van vraag en aanbod, bijvoorbeeld door:
 - ontwikkeling van bepaalde educatiefaciliteiten;
 - coördinatie van vraag en aanbod door een intermediaire partij (bijv. een agrarische natuurvereniging, IVN-afdeling / NME-centrum);
 - c. goede ontvangstfaciliteiten, zoals een (educatief ingerichte) ontvangstruimte, of – financieel bescheidener – de aanschaf van voorlichtingsmaterialen, laarzen, schepnetjes, extra ontsmettingsvoorzieningen etc.

Samengevat gaat het dus vooral om arbeidskosten (posten 1, 2b), cursuskosten (2a) en investeringskosten (2c), waarbij de arbeidskosten structureel van aard zijn en de scholings- en investeringskosten incidenteel.

4 Het Europese kader

Een meer structurele betaling van boerderijeducatie past goed in de hervormingen die nu en de komende jaren worden doorgevoerd in het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB), waar betalingen aan agrariërs steeds meer worden gericht op maatschappelijke diensten vanuit een verbrede bedrijfsvoering. Nu al kent het plattelandsbeleid stimulansen voor verbredingsactiviteiten. Tegelijk stelt de EU, net als nationale en provinciale overheden, strikte eisen aan overheidsbetalingen, zeker als het om agrariërs gaat. Bijvoorbeeld op het gebied van staatssteun en aanbesteding. Daarom schetsen we hier zeer beknopt de Europese kaders waarmee we te maken hebben.

Het GLB in beweging

Het GLB is de laatste jaren sterk in beweging en zal de komende jaren, en vooral na 2013, nog verder en ingrijpender worden herzien. Algemene lijn is dat de betalingen aan agrariërs zullen verschuiven van primaire productie (garanderen voedselzekerheid en redelijke inkomens) naar maatschappelijke diensten en verbreding van de plattelandseconomie. In de zogeheten Houtskoolschets voor het GLB van 2020 schetst de minister van LNV – naast stimulering van een concurrerende en duurzame landbouw – twee betalingssporen:

- betalingen aan ondernemers in maatschappelijk waardevolle gebieden (gebiedsgewijs);
- extra betalingen voor (bovenwettelijke) maatschappelijke prestaties en ondersteuning van groenblauwe diensten (ondernemersgewijs).

We kunnen boerderijeducatie bezwaarlijk beschouwen als groenblauwe dienst – daarvoor kwalificeert het strikt genomen niet. Wel is sprake van een bovenwettelijke maatschappelijke prestatie (boerderijeducatie dient tot op grote hoogte een maatschappelijk belang) en van marktfalen: de (private) markt functioneert niet of op zijn minst onvoldoende.

Op dit moment worden investeringen in boerderijeducatie – als verbreding van de plattelandseconomie – al met overheidsgeld gestimuleerd via het Plattelandsonwikkelingsplan (POP-2). Deze maatregel vergoedt echter, zoals we straks zullen zien, niet de tijdsinvestering van agrariërs.

Regels voor staatssteun en aanbesteding

Eerste vraag is of betaling voor boerderijeducatie eigenlijk wel onder de definitie van staatssteun valt. Het gaat weliswaar om overheidsmiddelen, maar conform de definitie van staatssteun moet het daarbij dan gaan om een *selectief voordeel* dat uit overheidsmiddelen wordt toegekend, dat *niet langs commerciële weg zou zijn verkregen* en *waarbij concurrentievervalsing dreigt*. We kunnen overheidsgeld voor boerderijeducatie echter ook opvatten als een zakelijke transactie: een dienst die de overheid afneemt van een agrariër. Zo bezien zou boerderijeducatie niet onder de definitie van staatssteun vallen en dus ook niet met de regels op dat vlak te maken hebben. Wel moet de overheid ook in dit geval zorgen dat er geen sprake is van concurrentievervalsing en de regels volgen voor het **aanbesteden** van diensten. Zo kan de overheid de dienst – bijvoorbeeld via een *tenderregeling* – vragen aan concurrerende aanbieders. Aanbesteding kan een manier zijn om tot een marktconforme prijsstelling te komen voor boerderijeducatie, een van de voorwaarden om niet in het staatssteunregime terecht te komen. Om te waarborgen dat de aanbesteding goed (in eerlijke concurrentie) verloopt, gelden er voor grotere aanbestedingen ook Europese regels. Daarnaast hebben de meeste decentrale overheden eigen aanbestedingsregels geformuleerd. Voordeel van aanbesteding is dat er geen subsidieverordening in het leven hoeft te worden geroepen – een voor alle potentiële inschrijvers transparante procedure (bijv. een advertentie in de

kranten) volstaat. Omdat aanbesteding bij boerderijeducatie niet vaak aan de orde zal zijn en omdat er vele uitzonderingen zijn op de algemene aanbestedingsregels (c.q. toegestane manieren om de mededinging te beperken), bespreken we de regels op dit vlak hier niet. In voorkomende gevallen is informatie beschikbaar op de website van Europa decentraal: www.europadecentraal.nl/menu/100/Voorpagina.html.

Als er niet met aanbesteding wordt gewerkt, zullen in veel gevallen toch de **staatssteunregels** moeten worden gerespecteerd. Om te voorkomen dat de betaling concurrentievervalsing veroorzaakt en als ongeoorloofde staatssteun werkt, moeten betalingen aan agrariërs in beginsel in Brussel worden aangemeld en door Brussel worden getoetst. Eén van de eisen is dat betalingen via een duidelijke regeling (subsidieverordening o.i.d.) verlopen. Ook voor de hoogte van de betalingen en voor het totale volume aan overheidsbetalingen gelden voorwaarden. Bestaande – door Brussel goedgekeurde – kaders voor staatssteun zijn het Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP-2) en Catalogus groenblauwe diensten (versie 2007). Beide documenten bevatten – op enkele uitzonderingen na – maatregelen en vergoedingen die de Nederlandse overheid aan agrariërs betaalbaar mag stellen in relatie tot de agrarische productie.

Interessant voor boerderijeducatie is het onderscheid dat Brussel maakt tussen wel- en niet-productiegerelateerde maatregelen. Cruciaal daarbij is of de betaling op enigerlei wijze ten goede komt aan de agrarische productie en bijvoorbeeld productieverhogend kan werken. Dat is bij boerderijeducatie zeker niet het geval. Om die reden valt boerderijeducatie niet onder de regels voor landbouwsteun. Ook het POP-2 verklaart de staatssteunregels voor niet-agrarische activiteiten van toepassing voor betalingen onder de maatregel ‘diversificatie’. Daardoor zijn de regels voor boerderijeducatie aanmerkelijk soepeler dan voor agrarische activiteiten; we komen hier in § 5 op terug.

5 Boerderijeducatie en staatssteun

Als betalingen voor boerderijeducatie al onder de staatssteunregels vallen, vallen ze niet onder de regels voor landbouwsteun, maar onder die voor het (overige) midden- en kleinbedrijf. In dit licht is het verreweg het makkelijkst om de betalingen te laten vallen onder de zogeheten *de-minimis*regeling. Aan andere voertuigen, zoals het POP-2 of de catalogus groenblauwe diensten, zijn meer beperkingen verbonden – zie hiervoor § 6.

De *de-minimis*regeling bepaalt dat relatief bescheiden bedragen vanwege de hoge administratielast en het lage risico op concurrentievervalsing niet in Brussel hoeven te worden aangemeld. Voor agrarische bedrijven/activiteiten is het plafond laag (€ 7.500,- over drie belastingjaren) en biedt het niet veel mogelijkheden, voor niet-agrarische activiteiten is het plafond hoog (€ 200.000,- over drie jaar) en zullen de meeste betalingen eronder kunnen vallen. In die gevallen hebben overheden dus ruimte om ook buiten reeds goedgekeurde kaders (POP, catalogus) om agrarische bedrijven te betalen voor educatie, zo lang het bedrijf maar niet boven het steunplafond uitkomt en ook anderszins de *de-minimis*regels worden gerespecteerd. Op die regels gaan we hierna nader in. Daarnaast lijkt het mogelijk om boerderijeducatie aan te merken als Dienst van Algemeen Economisch Belang (DAEB). Ook daarop gaan we kort in.

De-minimisspelregels voor niet-productiegebonden activiteiten

De *de-minimis*regeling komt voort uit één van de zogeheten vrijstellingsverordeningen voor staatssteun. Voor niet-agrarische bedrijven/activiteiten is het plafond zoals gezegd vastgesteld op € 200.000,- over drie belastingjaren. Er gelden de volgende spelregels:

- a. de betalingen die in dit kader worden verstrekt, hoeven niet aan Brussel te worden voorgelegd voor goedkeuring, maar er moet wel een deugdelijke administratie van worden bijgehouden die bovendien lang moet worden bewaard (tien jaar nadat de laatste betalingen zijn verricht);
- b. de subsidieontvanger is zelf verantwoordelijk voor het bijhouden van het totaal aan *de-minimis*betalingen. Het gaat daarbij niet alleen om de betalingen in het kader van boerderijeducatie, maar om het totaal aan betalingen die hij onder de *de-minimis*regeling heeft ontvangen. Hieronder vallen géén betalingen die apart zijn getoetst of die niet als staatssteun gelden. In het totaal van ontvangen betalingen tellen bijvoorbeeld niet mee:
 - bedrijfsstoelagen in het kader van het GLB;
 - alle betalingen die plaatsvinden in het kader van het POP-2, zoals beheervergoedingen in het kader van het Programma Beheer (vanaf 2010 SNL) en investeringsubsidies in het kader van het POP;
- c. in het verlengde daarvan: de subsidieverstrekker mag geen *de-minimis*betalingen doen als met de nieuwe betaling het toegestane *de-minimis*plafond voor een onderneming wordt overschreden. Op de website van Europa decentraal staat een modelverklaring voor subsidieontvangers, die steeds meer regelingseigenaren met de subsidieaanvraag meesturen:
http://www.europadecentraal.nl/documents/dossiers/Staatssteun/Praktijk/modelverklaring_deminimis_9_januari_2008_def.pdf

De Europese Commissie stelt geen eisen aan het juridisch voertuig waarmee het geld wordt weggezet, de Nederlandse wetgeving (Algemene Wet Bestuursrecht) wel: als niet met aanbesteding wordt gewerkt, moet een subsidieverordening worden opgesteld.

Tijdelijke verruiming *de minimis* vanwege economische crisis

Recent heeft de Europese Commissie de *de-minimis*plafonds tijdelijk verhoogd in verband met de extra overheidsinvesteringen vanwege de economische crisis. Voor niet-agrarische bedrijven/activiteiten is het plafond verhoogd tot € 500.000,- over drie belastingjaren, voor agrarische activiteiten tot € 15.000,- over drie belastingjaren. Het gaat om een tijdelijke maatregel tot 31 december 2010. Deze vorm van steunverlening heeft veel overeenkomsten met de reeds bekende *de-minimis*steun, maar wordt, anders dan *de minimis*, wel als staatssteun gezien (zie http://www.europadecentraal.nl/menu/965/Financi_le_crisis.html)

Boerderijeducatie als Dienst van Algemeen Economisch Belang?

Diensten van algemeen economisch belang (DAEB) zijn activiteiten op het gebied van – al dan niet commerciële – dienstverlening die door de overheid van algemeen belang worden geacht en waarvoor hierom van staatswege specifieke verplichtingen voor openbare dienstverlening gelden. Zo heeft Noord-Holland het werk van de Stivas aangemerkt als DAEB en Noord-Brabant het werk van Dienst Regelingen in het kader van het provinciale

Stimuleringskader groenblauwe diensten (maar niet de diensten zelf).

De financiering van een DAEB kan staatssteun bevatten, maar er bestaat een uitzondering op de

meldingsplicht in Brussel. Uiteindelijk is het aan de betrokken overheid zelf om te beoordelen

of de beoogde dienst als DAEB kan worden aangemerkt. Zoals we eerder stelden, dient boerderijeducatie onmiskenbaar een algemeen belang. De overheid zou door middel van aanbesteding (al dan niet in beperkte concurrentie) aanbieders kunnen selecteren. De overheid moet namelijk wel zeker weten dat de gevraagde dienst (bijvoorbeeld een bepaald volume aan boerderijbezoeken, en van een bepaalde kwaliteit) wordt gerealiseerd. Aanbesteding biedt daarvoor doorgaans betere garanties dan het vrijwillig intekenen op een subsidieregeling. Belangrijke beperking van de DAEB-benadering zijn de uitgebreide administratieverplichtingen, met name bedoeld om financiële overcompensatie te voorkomen. Bij een geringe 'omzet' aan educatieactiviteiten zal de administratie verhoudingsgewijs (te) duur zijn. Neemt de geldstroom voor educatie toe, dan wordt de DAEB-aanpak interessanter. Voor verdere informatie over DAEB en staatssteun, zie: http://www.europadecentraal.nl/documents/productendiensten/publicaties/Handreiking_Diensen_van_Algemeen_Econ_Belang_en_StaatsSteun.pdf

Staatssteun en de rol van intermediaire partijen

Vanwege de transparantie vereist Brussel doorgaans – ook bij toepassing van de *de minimis* – dat betalingen rechtstreeks aan agrariërs plaatsvinden. Dat laat echter onverlet dat intermediaire organisaties een (betaalde) rol kunnen spelen in de organisatie van boerderijeducatie, c.q. in het bijeenbrengen van vraag en aanbod. Zo kunnen bijvoorbeeld agrarische natuurverenigingen, IVN-afdelingen of NME-centra een belangrijke rol spelen in de regionale coördinatie en de professionalisering (post 2b uit § 3). Omdat het hier niet gaat om betaling aan agrariërs en de relatie met de productie eveneens afwezig is, kunnen overheden deze rol zonder problemen (bijvoorbeeld om offertebasis) betalen. Deze constructie is vergelijkbaar met die van de regeling Organisatiekosten Samenwerkingsverbanden (SAN-OS, eerder ROS geheten), die in het nieuwe Subsiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer (SNL) wordt voortgezet, zijn het in een nieuw jasje. Het voldoen aan de *de-minimis* spelregels is in dat geval een zaak tussen overheid en agrariër, maar een intermediaire partij kan – zeker als hij daartoe is gemachtigd door de deelnemende agrariërs – heel goed een rol spelen in het uitbrengen van een 'gebiedsofferte', het controleren van de educatieactiviteiten en het doorgeven hoeveel aan welke agrariër moet worden betaald.

6 Welke andere voertuigen zijn er voor betalingen?

Als de verwachting is dat de betalingen het *de minimis* plafond niet snel zullen overstijgen, kan een overheid verreweg het best een regeling in het leven roepen waarin de overige Brusselse staatssteunkaders geen rol spelen. Is de kans op overschrijding wel aanwezig, dan zijn er grofweg twee (regelingstechnische) mogelijkheden om betalingen voor boerderijeducatie te verrichten:

- de betalingen via passende artikelen van het POP-2 laten lopen;
- een regeling in het leven roepen op basis van de catalogus groenblauwe diensten.

Beide sporen hebben belangrijke beperkingen. Mogelijkheden en beperkingen bespreken we hierna in wat meer detail.

Mogelijkheden via het Plattelandsontwikkelingsprogramma

Het POP-2 kent één maatregel waaronder boerderijeducatie past: diversificatie naar niet-agrarische activiteiten (maatregel 311). Deze maatregel loopt via het provinciale programma van het POP en biedt een financieringsbasis voor onder meer:

- projecten gericht op investeringen in niet-agrarische (verbredings)activiteiten op agrarische bedrijven, waaronder educatie. Het gaat hierbij ook om investeringen in uitbreiding of professionalisering van de verbreding;
- projecten gericht op ketenontwikkeling en promotie- en marketingactiviteiten voor de 'producten' van die verbredingsactiviteiten (in dit geval het educatieaanbod).

Het gaat hier altijd om een gedeeltelijke (bijv. 40%) bijdrage in de kosten. Deze maatregel biedt wel een – reeds door Brussel goedgekeurde – financieringsbasis voor de *investeringen* en (eenmalige) *projecten* die bijdragen aan professionalisering (met name de onderdelen 2a en 2c in het rijtje van § 2), maar niet voor *structurele (exploitatie)betalingen* aan agrariërs voor hun tijdsinvestering.

Mogelijkheden via de catalogus groenblauwe diensten

De catalogus groenblauwe diensten (laatst goedgekeurde versie van 2007; een nieuwe versie

ligt ter goedkeuring in Brussel) bevat maatregelen en vergoedingen die een Nederlandse overheid aan agrariërs betaalbaar mag stellen, op voorwaarde dat dit gebeurt op basis van een regeling. Hoewel we eerder constateerden dat de catalogus vooral is bedoeld (in ieder geval door Brussel wordt beschouwd) als toetsingskader voor maatregelen die gerelateerd zijn aan de agrarische productie, kent hij niettemin een maatregel 'educatie' (nr. 1.19), bedoeld om de kosten van de agrarisch ondernemer te dekken.

De maatregel is echter niet concreet ingevuld en meldt dat vergoeding plaatsvindt:

- op basis van de inzet van mensen en materiaal (waarbij de regelingseigenaar het aantal betaalde uren moet onderbouwen);
- op basis van een begroting en afspraken met betrokkenen;
- op basis van het uurtarief volgens de CAO-bedrijfsverzorging (€ 28,50 per uur). Het hanteren van een dit tarief is geen voorbeeld van marktconformiteit: het dekt de kosten van vervanging van de educatieboer door een bedrijfsverzorger, niet de uren van de educatieboer zelf. Het tarief is ook aanmerkelijk lager dan de tarieven die nu soms (bijv. in het project Boerderijeducatie Amsterdam, maar ook door NME-centra aan gemeenten) worden gehanteerd.

Daarnaast bevat de catalogus een maatregel 'professionalisering' (nr. 1.18). Op basis hiervan kunnen de kosten van het volgen van trainingen worden betaald.

Voor structurele betaling van de tijdbesteding van educatieboeren is de *de-minimis*regeling aantrekkelijker dan de catalogus. Wel zou kunnen worden teruggevallen op de catalogus als de ontvangen bedragen het *de-minimis*plafond overschrijden. Naast de gelimiteerde vergoedingshoogte die de catalogus in petto heeft, vormen de uitgebreide rapportageverplichtingen aan de Europese Commissie een belangrijk nadeel.

7 Hoe hoog mogen de vergoedingen zijn?

Hoeveel mag een overheid betalen voor de betrokken activiteiten? In het voorgaande is de vergoedingshoogte al enkele malen ter sprake gekomen. Grofweg geldt:

Bij gebruikmaking van de *de minimis*-regeling is. Voor POP en catalogus geldt:

- a. voor *structurele betaling van de arbeidsinzet* biedt de *de-minimis*regeling de meeste ruimte: de vergoedingshoogte is niet aan restricties onderhevig en kan in redelijkheid worden overeengekomen. Wordt gewerkt met aanbesteding, dan komt een marktconform tarief in concurrentie tussen aanbieders tot stand. De Catalogus groenblauwe diensten legt het tarief vast op € 28,50 per uur;
- b. voor *investeringen* in educatie biedt met name het POP-2 een kader. Er moet dan een projectplan worden opgesteld waarin de reële kosten, zo nodig op basis van offertes, worden opgenomen. Uit het POP wordt hiervan vervolgens een vast deel betaald. De catalogus biedt daarnaast een kader voor scholingsactiviteiten (volgen van trainingen etc.), eveneens op basis van de werkelijke kosten.

Daar waar overheden via de catalogus zouden willen werken, maar deze als toetsingskader te beperkt vinden, kunnen ze het initiatief nemen tot aanpassing – de catalogus is immers een product van de gezamenlijke overheden.

8 Voor meer informatie...

Naast de weblinks over specifieke onderwerpen in de tekst, kunnen de volgende instanties en webadressen behulpzaam zijn bij het beantwoorden van vragen:

- over regels voor staatssteun en aanbesteding: Europa decentraal, het kenniscentrum voor Europees recht en beleid voor decentrale overheden (<http://www.europadecentraal.nl>), die hier kosteloos terecht kunnen, zowel telefonisch (070-3381090) als bij de digitale helpdesk (<http://www.europadecentraal.nl/menu/181/Helpdesk.html>);
- over de catalogus groenblauwe diensten: het Interprovinciaal Overleg (IPO), dat hier de projectleiding heeft (Marcel Roersma), en de website <http://www.catalogusgroenblauwediensten.nl> waar de catalogus online is te raadplegen;
- over het Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP): het Regiebureau POP, met een website (<http://www.regiebureau-pop.eu>) waarop alle POP-stukken te vinden zijn. Of natuurlijk de POP/ILG-contactpersoon bij uw eigen provincie;
- het concept van de *Uitvoeringsregeling Educatieboeren Noord-Holland 2009* (die uiteindelijk niet van kracht is geworden) is voor geïnteresseerde overheden beschikbaar bij de Taskforce.